

گزارش

نوشین مقدم‌نپاه روزنامه نگار

شعار سال ۱۴۰۳ از سوی رهبر معظم انقلاب اسلامی «جهش تولید، با مشارکت مردم» نامگذاری و مردمی‌سازی اقتصاد از اولویت‌های کشور ترسیم شد. کارشناسان مهم‌ترین راهکار افزایش مشارکت مردم در اقتصاد را بهره‌گیری از ظرفیت تعاونی‌ها می‌دانند. به نظر می‌رسد توسعه همه‌جانبه تعاونی‌ها باید بیش از پیش در دستور کار قرار بگیرد. ظاهراً این مهم یکی از نقشه راه‌های اصلی وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی در دوران مدیریت جدید است.

در جهان مدرن، تعاونی‌ها به‌عنوان نهادهای مشارکتی، یکی از مؤثرترین و کارآترین ابزارها برای افزایش نرخ مشارکت مردم در اقتصاد، به شمار می‌آیند. تعاونی‌ها، نهادهایی متشکل از گروه‌های کم‌توان اقتصادی با هدف هم‌افزایی توان و سرمایه نقدی و غیرنقدی هستند که به نیروهای جویای کاری که توان کارآفرینی یا استخدام ندارند و در عین حال از توانمندی‌های خاصی برخوردار هستند، اجازه می‌دهند در ساختار اقتصاد کشور مشارکت فعالانه داشته باشند. تعاونی‌ها از یک‌سو نرخ مشارکت اقتصادی را در میان گروه‌های با احتمال مشارکت پایین‌تر مانند زنان، خصوصاً زنان سرپرست خانوار، بالا می‌برند و از سوی دیگر، برای اعضای خود امکان درآمدزایی فراهم می‌سازند.

در دهه‌های اخیر، تعاونی‌ها یکی از نقشه‌راه‌های اصلی جهان در حال توسعه برای گذار از فقر و حاشیه‌نشینی و افزایش مشارکت اقتصادی بوده‌اند. نگاهی به تاریخ رشد اقتصادی در کشورهایی مانند هندوستان، آرژانتین و برزیل، جایگاه بی‌بدیل تعاونی‌ها را نمایان می‌سازد.

تعاونی‌ها در هند

برای نمونه، هند دارای بزرگ‌ترین بخش تعاونی جهان است. شرکت‌های تعاونی هند در حوزه‌هایی نظیر تولید، فرآوری، بازاریابی، توزیع، خدمات و بانکداری حضور فعال دارند. اتحادیه ملی تعاونی‌های هند سازمان اصلی دست اندرکار امر تعاونی در این کشور است که وظیفه پیگیری دغدغه‌ها و هماهنگی بیش از ۵۰۰ هزار تعاونی فعال با تعداد اعضای بالغ بر ۲۳۰ میلیون را به خود اختصاص داده است. تعاونی‌های هند در حوزه‌های مختلفی از جمله خدمات، تولید پایین‌دستی، صنایع سبک و کشاورزی فعال هستند. تعاونی ۱۰۰ درصد روستاهای هند را تحت پوشش داشته و ۶۷درصد خانوارهای هندی تحت سیستم آن فعالیت می‌کنند. پوشش ۶۷درصدی تعاونی‌ها در هند نشان می‌دهد که این بخش در اشتغال‌زایی و سطح مشارکت اقتصادی از بخش دولتی و خصوصی جلوتر زده است. در واقع تعاونی‌ها، برشی بزرگ از کیک اقتصاد هند را تشکیل داده‌اند و سابقه‌ای بس طولانی دارند.

سال ۲۰۰۴ برای تعاونی‌های کشور هند صدمین سال آغاز به کار رسمی در این کشور بود. حضور رسمی و قانونی تعاونی‌های هندوستان به زمانی برمی‌گردد که برای اولین بار قانون تعاون به وسیله دولت، در سال ۱۹۰۴ به تصویب رسید. البته قبل از آن نیز فعالان مدنی و کنشگران اقتصادی، به فکر یاری گرفتن از مدل تعاون برای نجات روستاییان و حاشیه‌نشینان بی‌درآمد شهری افتاده بودند اما این تصویب قانون تعاون بود که به همه دغدغه‌مندان اجازه داد به سراغ توسعه شبکه تعاونی‌ها و حمایت قانونی و تسهیلاتی از آن‌ها بروند. امروز شبکه تعاونی‌ها در هند به‌طور دقیق ۵۲۸ هزار و ۲۴۹ تعاونی را در بر می‌گیرد که تعداد اعضای آن‌ها به بیش از ۲۲۸ میلیون نفر می‌رسد. از آنجا که ۷۰ درصد جمعیت هند روستایی است، اکثر تعاونی‌ها در روستاها هستند.

این شبکه گسترده در هندوستان و همگرایی افقی و عمودی تعاونی‌ها و داشتن یک اتحادیه ملی برآمده از تعاونی‌های ایالت‌های مختلف، نتایج اجرای دقیق یک قانون است که به نام قانون تعاون در سال ۱۹۰۴ به تصویب دولت رسید.

جایگاه تعاون در قانون اساسی

در ایران نیز تعاونی‌ها جایگاه قانونی برجسته‌ای دارند و قرار بوده بخش قابل توجهی از مشارکت اقتصادی را به خود اختصاص دهند. در اصل ۴۴ قانون اساسی، اقتصاد در سطح کلان به دو بخش دولتی و تعاونی تقسیم شده و بخش خصوصی قرار است فقط مکمل این دو بخش باشد. به این ترتیب، در نگاه قانون‌گذار اهمیت بخش تعاون کمتر از بخش دولتی نبوده و قرار بوده دومین بخش بزرگ اقتصاد بعد از دولت باشد. اما آیا امروز به هدف قانون‌گذار نزدیک شده‌ایم؟ استاد بازنشته اقتصاد دانشگاه تهران در

تبلور شعار سال در توسعه تعاونی‌ها

از نهادهای مشارکتی با قدرت حمایت شود



پاسخ به این سؤال آتیه نو گفت: «متأسفانه در دهه‌های اخیر، بخش خصوصی و برخی سودجویی‌ها به جای مشارکت مؤثر تعاونی‌ها رشد کرد. تعاونی‌ها به آن رشدی که مورد نظر قانون‌گذار بود نرسیدند. گواه آن اینکه امروز انجمن‌ها یا اتحادیه‌های فعال برآمده از تعاونی‌ها را نداریم و بسیاری از آن‌ها فقط به‌صورت اسمی فعال هستند.» این کارشناس اقتصادی، تعاونی‌ها را نمونه‌اعلای همدلی، مشارکت اقتصادی و همکاری به جای رقابت دانست و افزود: «تعاونی‌ها با این هدف شکل می‌گیرند که گروه‌های کم‌درآمدی که سرمایه‌ای برای کارآفرینی ندارند با هم‌افزایی و بر هم نهادن نقدینگی و توانایی‌هایشان و البته با بهره گرفتن از حمایت‌های مادی و معنوی دولت، بتوانند به درآمدزایی قابل قبول دست یابند. ضمن اینکه در این مسیر به رشد و اعتلای اقتصاد کشور یاری برسانند.»

رزاکی ضمن اشاره به قانون تعاون، آن را یکی از قوانین مهجور کشور توصیف کرد و گفت: «فعال‌سازی این قانون و اختصاص اعتبار برای پرداخت تسهیلات به تعاونی‌ها، راهی برای افزایش مشارکت اقتصادی دهک‌های فرودست از جمله زنان، معلولان و روستائینان است.

توسعه تعاونی‌ها باید با مدل همیاری محلی صورت بگیرد؛ به این معنا که دغدغه‌مندان و کارشناسان به میدان بروند، در روستاها و حاشیه شهرها افراد را به ایجاد تعاونی‌ها ترغیب کنند و کمک کنند که این تعاونی‌ها نهادهای صنفی خاص خود را ترتیب دهند.»

به گفته این استاد بازنشته دانشگاه، با حضور واقعی در میان اعضای جامعه هدف و خدمت‌رسانی به آن‌ها می‌توان تعاونی‌ها را گسترش داد. او تأکید می‌کند که فرایندهای مشارکتی از قبیل تعاونی‌ها نیاز به همیاری و کار جهادی دارد، دقیقاً مانند کارهایی که جهادسازندگی با مشارکت مردم محلی در سال‌های اول انقلاب انجام داد.

بر اساس سیاست‌های کلی اصل ۴۴ دولت در قبال تعاونی‌ها دارای مسئولیت‌هایی است. مطابق این سند

فرادستی، دولت در بخش تعاون با استفاده از روش‌هایی مانند تخفیف مالیاتی، ارائه تسهیلات اعتباری، حمایت از طریق مؤسسات مالی و نیز اقدام مؤثر برای کارآفرینی مولد، زمینه را برای فعالیت‌های اقتصادی در مسئله خصوصی‌سازی گسترش می‌دهد.

تعاونی‌ها در آمار

هرچند در زمینه رشد تعاونی‌ها به اهداف توسعه‌ای دست نیافته‌ایم و با وجود تأکید بر سهم ۲۵ درصدی در اسناد بالادستی برای بخش تعاون، سهم این حوزه در اقتصاد کشور همچنان زیر ۱۰ درصد است اما آمارها از رشد نسبی آن‌ها در سال‌های اخیر حکایت دارند. یازدهم دی‌ماه سال جاری، معاون امور تعاون وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی اعلام کرد: «اکنون ۱۰۰ هزار شرکت تعاونی در بخش‌های مختلف در کشور فعال هستند و این روند رو به رشد در دولت چهاردهم ادامه دارد.»

یعقوب رستمی مال خلیفه در حاشیه آیین تکریم مدیر کل و معارفه سرپرست اداره کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی خراسان شمالی به خبرنگاران گفت: «شمار تعاونی‌های ثبت شده در سامانه ۲۰۰ هزار تعاونی بود که با راستی‌آزمایی، نیمی از این شرکت‌ها از گردونه خارج شدند و اکنون ۱۰۰ هزار تعاونی فعال است.» ظاهراً حمایت تسهیلاتی از تعاونی‌ها در دستور کار دولت قرار گرفته است. معاون امور تعاون وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی بیان کرد: «رویکرد وزارت رفاه، فعال شدن زنجیره تولید در کنار تعاونی‌هاست. بر این اساس تعاونی‌ها باید به فعالیت بر اساس مزیت‌های نسبی هر منطقه سوق

رفاه

اختصاص تسهیلات تعاونی‌ها قرار داشته باشند. دولت باید به‌طور مشخص از تعاونی‌های زنان از جمله تعاونی‌های زنان حاشیه‌ای و روستایی حمایت کند، این حمایت باید خاص و متفاوت باشد.»

یعقوبیان، حمایت از زنان در مسیر توسعه اشتغال تعاونی و ایجاد نهادهای صنفی تعاونی‌ها از جمله اتحادیه‌های استانی و کشوری با مشارکت فعالان واقعی تعاونی‌ها را از دیگر الزامات در مسیر توسعه مشارکت اقتصادی زنان دانست و با اشاره به آسیب‌پذیری بالای زنان سرپرست خانوار تأکید کرد: «زنان به تنهایی و بدون حمایت مکفی دولت قادر به ایجاد تعاونی‌های موفق نیستند. حتی اگر این نهادها شکل بگیرند بدون حمایت جدی دولت نشو و نما پیدا نمی‌کنند و خیلی زود فعالیت آن‌ها متوقف می‌شود.»

او ادامه داد: «سرمایه زنان اندک و حاشیه سود تعاونی‌ها پایین است، بنابراین دولت باید با قدرت به میدان بیاید و گروه‌های هدف را بر حسب میزان آسیب‌پذیری و شکنندگی اقتصادی اولویت‌گذاری و تقسیم‌بندی کند.» با وجود تخصیص اعتبار برای تعاونی‌ها و انعقاد تفاهم‌نامه‌ای سه‌جانبه میان نهادهای متولی، به اعتقاد فعالان بخش تعاون، در لایحه بودجه ۱۴۰۴ آن چنان که باید به تعاونی‌ها توجه نشده است. برای نمونه در روزهای اخیر، معاون اقتصادی اتاق تعاون از بی‌توجهی لایحه بودجه ۱۴۰۴ به بخش خصوصی و تعاونی گلایه کرد. رضا وفاپی یگانه گفت: «دولت لایحه بودجه را فقط لایحه خودش می‌داند و به بخش تعاون بی‌توجه مانده است.»

در همین رابطه وحید احمدی، نماینده مجلس نیز با اشاره به لزوم احقاق حقوق مردم در زمینه‌اخذ تسهیلات بانکی در بودجه ۱۴۰۴ گفت: «باید پرداخت غیرعادلانه تسهیلات به کارکنان شبکه بانکی متوقف و افزایش تسهیلات حمایتی به نفع مردم در لایحه بودجه سال آینده لحاظ شود.»

او اضافه کرد: «وظیفه نظارتی مجلس ایجاب می‌کند که در راستای سوق دادن اقدامات حاکمیتی به سمت عدالت تلاش کند و در زمینه احقاق حقوق مردم در زمینه‌اخذ تسهیلات بانکی، بودجه ۱۴۰۴ را اصلاح کند.»

تبلور شعار سال در تعاونی‌ها

شعار سال ۱۴۰۳ از سوی رهبر معظم انقلاب اسلامی «جهش تولید، با مشارکت مردم» نامگذاری و مردمی‌سازی اقتصاد از اولویت‌های کشور ترسیم شد. کارشناسان مهم‌ترین راهکار افزایش مشارکت مردم در اقتصاد را بهره‌گیری از ظرفیت تعاونی‌ها می‌دانند. به نظر می‌رسد توسعه همه‌جانبه تعاونی‌ها باید بیش از پیش در دستور کار قرار بگیرد. ظاهراً این مهم یکی از نقشه راه‌های اصلی وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی در دوران مدیریت جدید است. شانزدهم شهریورماه امسال، احمد میدری وزیر تعاون، کار ورفاه اجتماعی در سخنرانی پیش از خطبه‌های نماز عبادی-سیاسی جمعه تهران گفت: «تعاونی می‌تواند استثمار را کاهش دهد، حاکمیت سرمایه را به حداقل برساند، روابط عادلانه بین انسان‌ها برقرار کند و پیوندهای اجتماعی بین انسان‌ها به وجود آورد اما نتوانسته‌ایم تعاونی‌ها را گسترش دهیم.»

او بیان کرد: «چرا در کشوری که مردم آن پیشگامان توسعه تعاونی در تاریخ بشر بوده‌اند، امروز و برخلاف مصوبات، به‌جای اینکه تعاونی‌ها ۲۵ درصد سهم از اقتصاد ایران داشته باشند، کمتر از پنج درصد سهم دارند؟ آیت‌الله بهشتی در کتاب اقتصاد تعاونی به خوبی نشان داد که مسیر توسعه ایران از تعاونی‌ها می‌گذرد. همچنین از طریق تعاونی‌ها شبکه روابط اجتماعی گسترش می‌یابد و هم مسائل بزرگ اقتصادی حل می‌شود. با توجه به قانون اساسی و فرامین متعددی که رهبر معظم انقلاب در امر تعاونی‌ها ذکر کرده‌اند، فاصله زیادی با آنچه باید باشد داریم.»

این عضو کابینه دولت چهاردهم تأکید کرد: «رهبر معظم انقلاب ۱۱ امر مشخص را در سیاست‌های کلی تعاون بر ما تکلیف کرده‌اند که آن‌ها را محقق کنیم. ایشان امر فرموده‌اند که برای سه دهک پایین درآمدی باید تعاونی‌های فراگیر ایجاد شود و سهم تعاونی‌ها در اقتصاد به ۲۵ درصد برسد.»

آنچه مسلم است اینکه تعاونی‌ها در دهه‌های گذشته مسیر پر فراز و نشیبی از بی‌توجهی تا به سطح آمدن و در دستور قرار گرفتن را تجربه کرده‌اند. امروز با توجه به شعار سال، اهمیت نهادهای مشارکتی بخش تعاون، بیش از قبل آشکار شده است. در این شرایط، رساندن سهم تعاونی‌ها به ۲۵ درصد از اقتصاد کشور، یک هدف بالادستی و اصلی است که باید برای آن برنامه اجرایی دقیق تدوین شود. اما آیا در میان مدت، در سه یا پنج سال آینده به این هدف دست می‌یابیم؟

۵

atiyeno.ir

اعلام هزینه

سبد معیشت کارگران

بر اساس تورم

نخستین نشست کمیته دستمزد شورای عالی کار با حضور شرکای اجتماعی و نمایندگان کارگری، کارفرمایی و دولت دوشنبه این هفته در وزارت کار برگزار شد. این نشست با هدف تعیین اعضای کمیته دستمزد و ورود به بحث محاسبات سبد معیشت صورت گرفت. طی هفته‌های اخیر جلسه شورای عالی کار با محور تعیین اعضای کارگروه و کمیته ناظران و مشاوران و بررسی توان پرداخت کارگاه‌ها و بنگاه‌های تولیدی و خدماتی با حضور وزیر کار برگزار شد و پیشنهاد افزایش ۳۵ درصدی حق مسکن کارگران به میان آمد و نمایندگان خواستار ارائه این پیشنهاد از سوی وزیر کار به هیئت دولت شدند. همه ساله موضوع تعیین حداقل دستمزد کارگران به‌عنوان یکی از مطالبات اصلی و دغدغه پیش‌روی جامعه کارگری مطرح می‌شود. بر همین اساس مذاکرات مزدی میان گروه‌های کارگری و کارفرمایی برای تعیین حداقل دستمزد در ماه‌های پایانی سال آغاز می‌شود و تا حصول نتیجه نهایی در اسفندماه ادامه می‌یابد.

در همین راستا محسن باقری، رئیس کمیته دستمزد شورای عالی کار در باره جزئیات نخستین جلسه کمیته مزد بیان کرد: «در این جلسه اعضای کمیته و مدعوین مشخص و مقرر شد تعدادی از سازمان‌ها نیز در جلسات حضور یابند. این جلسه بیشتر به مباحث کلی گذشت و موضوعاتی نظیر بررسی مزد منطقه‌ای مطرح شد.» او در باره تعیین رقم سبد معیشت کارگران افزود: «لسات کمیته مزد، دوشنبه این هفته برگزار می‌شود و نهایتاً پهنم ماه وارد بحث تعیین هزینه سبد معیشت خواهیم شد و اسفندماه به موضوع تعیین دستمزد ورود خواهیم کرد. در جلسه اول وارد بحث محاسبه سبد تشدید چون هنوز کمیته‌ها کار کارشناسی انجام نداده‌اند. عضو کانون هماهنگی شورای اسلامی کار استان تهران ادامه داد: «البته کمیته مزد کانون عالی شورا‌های اسلامی کار کشور به‌طور جداگانه محاسبه سبد معیشت را آغاز کرده و طبق محاسبات کمیته، رقم به دست آمده بر اساس تورم منطقه به مهرماه و تا توجه به شاخص‌های زندگی و معیار اندازه‌گیری مرکز آمار ایران، میانگین دهک‌های دهگانه کشور و متوسط قیمت‌ها، عدد ۲۷ میلیون و ۶۵۰ هزار تومان بوده است.»

دستمزد کارگران باید ۵۰ درصد افزایش یابد

رئیس کانون انجمن‌های صنفی کارگران استان کرمانشاه معتقد است، حداقل مزد کارگران برای سال ۱۴۰۴ ۵۰درصد افزایش یابد.

مختار داودی با اشاره به شروع جلسات شورای عالی کار برای تعیین حداقل مزد کارگران برای سال آینده، گفت: «در حال حاضر حقوق کارگران با هزینه‌های زندگی این قشر فاصله زیادی دارد، به گونه‌ای که در یافتی کارگران تنها هزینه ۱۰ روز زندگی آنان را پوشش می‌دهد.» او حداقل مزد امسال را برای کارگران حدود ۷ میلیون و ۱۰۰ هزار تومان اعلام کرد که با احتساب مزیای به حدود ۱۰ میلیون تومان می‌رسد و یادآور شد: «این مبلغ تنها مخارج زندگی ۱۰ روز کارگران را پوشش می‌دهد و اگر قرار باشد دریافتی آنان مخارج زندگی‌شان را پوشش دهد، باید ۲۰۰ درصد به دستمزدشان اضافه شود که البته چنین چیزی امکان‌پذیر نیست و باعث فشار به کارفرمایان خواهد شد.»

رئیس کانون انجمن‌های صنفی کارگران استان کرمانشاه با بیان اینکه باید تلاش کنیم فاصله معناداری که بین مزد کارگران و هزینه‌های زندگی آن‌ها وجود دارد به تدریج کم شود، افزود: «برای این منظور حداقل مزد کارگران باید در کمترین حالت هر سال ۵۰درصد اضافه شود.» داودی بیان کرد: «دو سال قبل افزایش ۵۰درصدی مزد کارگران را داشتیم که امیدوار بودیم این روند ادامه پیدا کند اما سال گذشته افزایش قابل توجهی صورت نگرفت.»

او معتقد است که باید برای سال آینده افزایش حداقل ۵۰درصدی مزد کارگران لحاظ و تلاش شود دریافتی آن‌ها به ۱۵ میلیون تومان نزدیک شود.

رئیس کانون انجمن‌های صنفی کارگران استان کرمانشاه تأکید کرد: «حتی با افزایش ۵۰درصدی نیز کارگران امکان امرار معاش برای تمام روزهای ماه را ندارند اما اگر کمتر از این میزان افزایش در نظر گرفته شود، یعنی در عمل هیچ کاری برای کارگران نکرده‌ایم.» داودی با بیان اینکه ممکن است با این میزان افزایش نیز به برخی کارگاه‌های کوچک فشار وارد شود، عنوان کرد: «لازم است از سوی دولت بسته‌های حمایتی برای واحدهای کوچک آسیب‌پذیر در نظر گرفته شود. در غیر این صورت ممکن است این واحدها با تعدیل نیرو مواجه شوند.»

اوسسپ از دغدغه‌های متعدد زندگی کارگران نیز یاد کرد و گفت: «همین حالا بخش زیادی از دریافتی کارگران برای اجاره مسکن می‌رود.»